

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, J. Basanavičiaus g. 5, LT-01118 Vilnius, tel. (8 5) 219 3400, el. p. dmm@lrkm.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188683671

ICOMOS akredituotam
nacionaliniam komitetui
Lietuvos Respublikoje
„ICOMOS LIETUVA“
info@icomos-lithuania.org.

Lietuvos dailės istorikų draugijai
lietuvos.dailes.istoriku.draugija@gmail.com

2022-10- Nr. S2 -
Į 2022-09-21 Nr. ICOMOS-DE/S-08-2022-
- KM_KPC
2022-09-27 Nr. R-5

2022-09-29 Nr. (1D-2880, 1D-2880)-D-3762
2022-09-28 Nr. S-2809
2022-09-26 Nr. V11-94(6.4.E)

Kopija:

Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto
ministerijai
Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros
paveldo komisijai
Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros
ministerijos

DĖL GAUTŲ KREIPIMŲSI

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, išnagrinėjusi gautus asociacijos „ICOMOS LIETUVA“ ir Lietuvos dailės istorikų draugijos (toliau kartu – Pareiškėjai) kreipimusis, kuriais reiškiamas susirūpinimas ir keliama klausimai dėl Kultūros ministerijos parengto ir institucijoms pateikto derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl sutikimo reorganizuoti Kultūros paveldo centrą“ projekto, kuriame pareiškėjai pasigedo siūlomos restruktūrizacijos poveikio kultūros paveldo dokumentavimui, inventorinimui, registravimui bei mokslinių tyrimų tęstinumui įvertinimo, platesnės diskusijos šiuo klausimu su kultūros paveldo ir mokslo bendruomene, visuomene, kitais suinteresuotais asmenimis, teikia atsakymą.

Pažymime, kad pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 5 straipsnio 2 dalį, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos valstybinį administravimą organizuoja ir už jį atsako kultūros ministras. Todėl Kultūros ministerija, siekdama įgyvendinti Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 2.6.4 veiksmą „**Optimizuoti ir efektyvinti kultūros paveldo valdyseną** – įgyvendinti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugą įgyvendinančių institucijų pertvarką“, kurios tikslas – **kultūros paveldo apskaitos principus įgyvendinantis efektyvesnis priskirtų funkcijų vykdymas bei optimali institucijų struktūra**, ir atsižvelgdama į žemiau rašte nurodytus atliktus tyrimus, numato optimizuoti Kultūros ministerijai pavaldžių įstaigų skaičių, efektyvinti valdomo materialaus turto, žmogiškųjų ir finansinių išteklių paskirstymą, užtikrinant esamos veiklos tęstinumą, t. y. reorganizuoti Kultūros paveldo centrą (toliau – KPC) skaidymo

būdu (LR civilinio kodekso 2.97 str. 1 d. ir 6 d.), juridinio asmens teises ir pareigas išdalijant Kultūros infrastruktūros centrui (toliau – KIC) ir Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas), šiuo metu įgyvendinamam KPC savininko teises ir pareigas.

Atkreipiamė dėmesį, kad Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (5 straipsnio 10 dalies 5 ir 12 p.) Departamentui priskirtos funkcijos apima nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimo, atskleidimo ir stebėsenos organizavimą ir koordinavimą bei Kultūros vertybių registro, kuriame registruojamos nekilnojamosios kultūros vertybės, tvarkymą bei su registru susijusių dokumentų kaupimą, tvarkymą ir saugojimą. Šios Departamento funkcijos pasikartoja (tiesiogiai ir netiesiogiai) ir KPC nuostatuose įtvirtintose funkcijose ir tiksluose, patvirtintuose Departamento direktoriaus 2006 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. Į-003 (registruoti Juridinių asmenų registre 2018 m. rugpjūčio 16 d.), tačiau KPC funkcijos įstatymiškai nėra įtvirtintos. Taip pat atkreipiamė dėmesį, kad KPC yra biudžetinė įstaiga, neturinti mokslo institucijos statuso, todėl nesutiktina su Pareiškėjų pozicija, kad KPC vykdo mokslinių kompetencijų funkcijas ir jų perdavimas negalimas mokslinių kompetencijų neturinčioms institucijoms, kaip tai nurodo Pareiškėjai savo kreipimuose.

Pažymime, kad 2019 m. Kultūros ministerijos užsakymu buvo atliktas Kultūros paveldo apsaugą ir paslaugų teikimą reglamentuojančių teisės aktų ir Kultūros paveldo apsaugos srityje dalyvaujančių institucijų funkcijų tyrimas (atliko Smart Continent LT, UAB), kuriame pažymėta, jog nors Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme numatyta, kad, siekiant nustatyti kultūros vertybių vertingąsias savybes, turi būti atliekami tyrimai, tačiau pastebima, kad dažnu atveju tyrimai nėra atliekami ir remiamasi tik fotofiksacija, o šiuo metu Lietuvoje naudojami vertinimo aktai yra sudėtingai skaitomi ir suprantami, trūksta tyrimais grįstų argumentų. Minėtame tyrime taip pat pažymima, kad paveldo objektų apskaitos procesas nesklaidus ir ilgai trunkantis.

2021 m. Kultūros ministerijos atliktame tyrime „Dėl Kultūros vertybių registro duomenų juridinių faktų teisėtumo patikrinimo“ buvo nustatyta, kad apie 30 proc. Kultūros vertybių registre esančių kultūros paminklų nenustatytos vertingosios savybės ir reikšmingumo lygmuo bei neapibrėžtos teritorijos ribos.

2021 m. Departamento atliktoje KPC veiklos ir ją reglamentuojančių teisės aktų analizėje nustatyti KPC veiklos trūkumai, kad apie 10 tūkst. kultūros paveldo objektų neturi objektų taškų (geografinių duomenų), komplekse esančios komplekso dalys neturi koordinatinių duomenų; nustatytas kultūros paveldo objektų teritorijų ribų nesuderinamumas su registruotais sklypais bei Nekilnojamojo turto registre ir Nekilnojamojo turto kadastre įregistruotais kelio statiniais.

Taip pat pažymime, kad Kultūros ministerija, atlikusi pastarųjų trejų metų parengtų vertinimo tarybų aktų projektų ir apskaitos dokumentų analizę, nustatė, kad objektų, kuriems tikslinamos vertingosios savybės, skaičius daugiau nei du kartus viršija naujai atskleistų vertybių skaičių. Tai yra rizikos veiksnys, galintis lemti dar neatskleistų ir neįregistruotų vertybių praradimus (pvz., statinio atveju jis gali būti rekonstruotas prarandant vertingus elementus arba nugriautas apskritai). Taip pat atkreipiamė dėmesį, kad dažniausiai KPC darbuotojai vertinimo tarybų aktų projektus rengia remdamiesi ne KPC atliktų istorinių ar kitų nuostatuose nurodytų tyrimų išvadomis, o tik surinktais esamos padėties duomenimis (įvertinant būklę ir atliekant fotofiksaciją). Departamento pateiktoje informacijoje apie per pastaruosius trejus metus KPC atliktų tyrimų skaičių matyti, kad nebuvo parengtas nė vienas istorinės-meninės raidos tyrimas (*istorinės-meninės raidos tyrimais patikslinami, detalizuojami ir papildomi nekilnojamųjų kultūros vertybių kultūrinės vertės požymiai bei atrandamos sunaikintos ar sunykusios vertės, lokalizuojami autentiškumo ir kiekybės požymiai, atskleidžiama tokių vertybių istorinė raida, autentiškos medžiagos formavimo būdas ir nustatomi saugotini elementai bei kultūrinės vertės neturintys intarpai. Istorinės meninės raidos tyrimai yra: archeologijos, istorijos ir ikonografijos, ikonologijos, menotyros, architektūros, polichromijos, istorinės statybos ir dekorų technologijos, urbanistikos, kraštovaizdžio, stilistikos, užstatymo evoliucijos, želdynų vertinimo, chronologijos, tipologijos*), vykdyti tik detalieji tyrimai. KPC internetiniame puslapyje yra aprašytos KPC Detaliųjų tyrimų poskyrio laboratorijoje atliekamų nekilnojamųjų kultūros vertybių detaliųjų tyrimų rūšys, tai cheminiai ir mikrobiologiniai tyrimai, kurie nėra susiję su apskaita. Detaliųjų tyrimų, skirtų vertybių atskleidimui, sprendimus dėl

teisinės apsaugos suteikimo priimančioms Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryboms (toliau – Vertinimo tarybos) ar apskaitą organizuojančiam ir vykdančiam Departamentui per vertintą laikotarpį nebuvo parengta. Kaip minėta anksčiau, apskaitos organizavimo ir vykdymo procesas ir dabar vykdomas Departamento, t. y. parengti vertinimo tarybos aktų projektai yra teikiami nepriklausomoms Vertinimo taryboms, kurios turi viešojo administravimo subjekto statusą ir kurios yra vienintelis veiklos skaidrumo užtikrinimo garantas. Paminėtina, kad būtent Vertinimo tarybos pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 8 straipsnio 5 dalį nustato nekilnojamųjų kultūros vertybių reikšmingumą, kultūros paveldo objektų ar vietovių vertingąsias savybes ir apibrėžia teritorijų ribas, t. y. sprendžia dėl apsaugos reikalingumo nekilnojamosioms kultūros vertybėms, nustato vietinio, regioninio ar nacionalinio reikšmingumo lygmenį bei tikslina minėtų reikšmingų lygmenų nekilnojamųjų kultūros vertybių apskaitos duomenis. Vertinimo tarybų funkcijos yra nurodytos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų pavyzdiniuose nuostatuose. Šiuo atveju Departamento ir KPC atliekamos funkcijos yra tik procedūrinio pobūdžio: Departamentas techniškai aptarnauja Vertinimo tarybas, o vertinimo tarybų akto projektus Vertinimo taryboms rengia KPC ir Departamento specialistai (nors tą daryti gali ir kiti kompetencijų turintys fiziniai bei juridiniai asmenys).

Atkreipiame dėmesį, kad KPC planuojamas išskaidymas nereiškia esamos veiklos panaikinimo. Darbo santykiai tęsis tomis pačiomis sąlygomis, nepriklausomai nuo funkcijų perdavimo sąlygų (Lietuvos Respublikos darbo kodekso 51 straipsnio 1 dalis). Todėl planuojama pertvarka neigiamo poveikio kultūros paveldo apsaugai nesukels, nes visos KPC funkcijos bus toliau vykdomos, o ilgi, sudėtingi ir neracionalūs kultūros paveldo apskaitos procesai bus sumažinti vienoje institucijoje sutelkus visiems apskaitos proceso etapams reikalingas kompetencijas, kartu šį procesą efektyvinant ir sudarant prielaidas geresniam paveldo apsaugos administravimui.

Taip pat pažymime, kad, vykdam apskaitos procedūras Departamente, bus tiesiogiai prieinama informacija apie objektuose atliekamus mokslinius tyrimus, objektų tvarkybos ir pritaikymo galimybes, rengiamus teritorijų planavimo dokumentus, tai užtikrins vertinimo sprendimui priimti reikalingos informacijos išsamumą. Vertybės atskleidimui surinkta informacija ir dokumentai bus kaupiami ir sisteminami vienoje institucijoje, todėl bus suvaldyta svarbių duomenų praradimo rizika (KPC neturi duomenų bazės kaupiamos informacijos skaitmeninėms kopijoms kataloguoti). Taip pat nebereikės atskirai teikti atskleidimo tikslais surinktų duomenų, jie bus kaupiami tiesiogiai Departamente.

Šis atsakymas per vieną mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Kultūros ministerijai (Basanavičiaus g. 5, LT-01118 Vilnius) Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, LT-01119 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo nustatyta tvarka, arba Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Kultūros viceministras

Rimantas Mikaitis